

ЯК ПРИМІРЯТИ ТРИПАРТИЗМ ДО УКРАЇНИ

Європейські традиції соціального партнерства

літичний курс лейбористського уряду, а за це уряд обіцяв провести систему реформ для суттєвого покращення рівня життя британських громадян. До 1973 року стратегію лейбористів підтримували 54% британських профспілок (тред-юніонів). ЛПВ ввела до своєї передвиборної програми положення, які відображали вимоги профспілкового руху.

Концепція "соціального контракту" передбачала відмову профспілок від страйків. "Соціальний контракт" був домовленістю між лейбористським урядом та профспілковим рухом, згідно якої масові організації робітників мали змогу брати участь у законодавчому регулюванні питань, пов'язаних із заробітною платою та іншими проблемами економічного розвитку; вести переговори з представниками бізнесу. Виконання умов угоди вимагало від лейбористів, враховуючи складний економічний стан у країні, проведення перерозподілу існуючих привілеїв, з обмеженням інтересів великого капіталу.

У 70-ті роки трипартизм успішно функціонував у Великій Британії завдяки високому рівню членства у профспілках. Через спеціальні інституції представники окремих профспілок мали змогу безпосередньо консультуватися з керівництвом та підприємцями. Дослідники вважають, що початок 1980-х рр. був кінцем британського трипартизму. З приходом до влади М.Тетчер (1979 р.), після перемоги на виборах консервативної партії, уряд усе наполегливіше намагався регулювати роботу профспілок. У зв'язку з цим поступово переглядалася правова база тред-юніонізму. Ці зміни торкнулися засад профспілкового руху. Соціальні та економічні зміни, які розпочалися в Англії із впровадженням "тетчеризму", супроводжувалися відмовою від "соціального контракту". Рішучий курс кабінету М.Тетчер спричинив порушення встановленого соціального партнерства. Тред-юніони зазнали законодавчого тиску з боку уря-

ду, про що свідчать закони 1980, 1984, 1988 рр. та інші. Оскільки профспілки Великої Британії завжди були потужною силою, яка помітно впливала на соціально-економічне та суспільно-політичне життя країни, тому розв'язання проблеми профспілок було першочерговим завданням для консерваторів. Монетарна політика "нових торі" не могла бути ефективною без обмеження впливу тред-юніонів.

Зауважимо, що Велика Британія кінця 1970-х — початку 1980-х рр. — це країна з глибокими кризовими явищами в економіці. Так, інфляція сягала 14-20%, а рівень безробіття — 11-13% від загальної кількості зайнятого населення. Профспілки як захисники прав працюючих намагалися пом'якшити вплив цих явищ на життєвий рівень працюючих, іноді вдаючись до крайніх заходів — "промислових дій" (пикетуваль, страйків). Зрозуміло, що для знесиленої економіки такі струси завдавали ще більшої шкоди. Цікаво, що, незважаючи на відмову від старої системи трипартизму, уряд М.Тетчер намагався не припиняти діалогу та консультацій з профспілками. Не було припинено діяльність корпоративістських структур, в яких відбувалися консультації, що сприяли зниженню соціальної напруги, забезпечуючи мінімум соціальної злагоди в суспільстві.

На початок 1980-х рр. система корпоративної взаємодії у британському суспільстві була важливою ланкою політичного управління. Ця система забезпечувала узгодження позицій тред-юніонів, підприємців, держави. Вона складалася з десятків тисяч комітетів та різноманітних інститутів, які працювали при урядах, міністерствах, органах місцевого управління. Ці комітети виконували консультативні та адміністративні функції. Намагаючись подолати кризові явища, уряд посилював роль виконавчої влади в інститутах представництва інтересів. Можливості профспілок впливати на ситуацію з

Світлана ГОЛОВКО

Аспірантка Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова

На шляху розбудови демократичного суспільства постає чимало складних проблем. Важливим завданням на сьогодні є досягнення соціальної стабільності в суспільстві, що буде запорукою його трансформації у відповідності до нових умов. Ця ідея не нова, адже необхідність залучення головних соціальних партнерів до процесу вирішення кардинальних питань суспільного життя була усвідомлена ще на початку ХХ ст. не лише на національному, а й міжнародному рівні. У 1919 році була створена перша організація такого спрямування — міжнародна організація праці (МОП), що ввійшла до Ліги Націй як спеціалізований орган.

Соціальне партнерство передбачає створення тристоронньої структури "уряд — підприємець — профспілка", злагожені дії якої сприяють вирішенню соціальних проблем. Особливого розвитку трипартизм як форма соціального партнерства набув у Великій Британії. 1972 року лейбористи запропонували ідею "соціального контракту", згідно якого профспілки мають підтримувати по-

безробіттям та зайнятістю були обмежені, проте конструктивний діалог уряд намагався підтримувати з профспілками постійно.

Зі свого боку, тред-юніони, які з самого початку впровадження нової соціально-економічної політики займали крайню позицію несприйняття і відкидали будь-які варіанти співробітництва, поступово змінюють свою позицію, розуміючи необхідність профспілкових реформ у нових умовах. Тред-юніони висувають програму "нового реалізму", яка передбачала співробітництво з капіталом та урядом торі. Проте "новий реалізм" було перервано величезним загальнонаціональним страйком шахтарів, який тривав цілий рік (1984-1985 рр.). Це була одна з останніх потужних спроб профспілок діяти "в лоб" — шляхом страйку чинити опір урядові. Стало зрозумілим, що такі методи відстоювання своїх прав не давали вже більше бажаного результату, оскільки уряд зайняв жорстку позицію. Тому тред-юніони почали шукати нові напрями та методи своєї роботи. Було розширено перелік послуг, які

профорганізації надавали своїм членам (юридичні консультації, фінансові питання, створення закладів для підготовки своїх членів, розробка планів конверсії воєнного виробництва).

На кінець 1980-х рр. усередині тред-юніонізму сформувалася ідея тристоронніх переговорів з економічних проблем "уряд — підприємці — профспілки" на найвищому рівні. У 1990 році Британський конгрес тред-юніонів виступив із закликом проводити щорічні тристоронні консультації — "національну економічну оцінку", — де б встановлювалися загальні економічні параметри для переговорів про заробітну плату, обговорювалися державні витрати на суспільні послуги. Разом з тим зросла готовність тред-юніонів обговорювати з підприємцями спільні дії в умовах жорсткої конкуренції для виживання та розвитку підприємств, підвищення якості товарів та послуг. Простежується прагнення профспілок до "соціального партнерства". Так, у 1991 році тред-юніони висловилися за пошук альтернативних засобів відстою-

вання прав працюючих на протипагу страйкам, які позбавляють населення необхідних послуг. Планувалося створити ради підприємств як форми представництва працюючих. Створення таких рад передбачено правовими нормами європейської спільноти. Починають зростати тенденції соціального партнерства у загальнонаціональному масштабі між урядом, бізнесом та профспілками.

Проблема соціального партнерства відзначається особливою гостротою для нашої держави, в якій соціальна напруженість зумовлена кризовими явищами в економіці та їх наслідками — інфляцією, зростанням безробіття, зниженням життєвого рівня.

Тому конструктивний діалог у суспільстві є вкрай необхідним. Лише спільними зусиллями держави, підприємців, профспілок можна вирішити нагальні проблеми і сподіватися на покращення умов праці, підвищення якості вітчизняних товарів та послуг, рівня життя громадян, розбудову міцної економічної системи та суспільства в цілому.